

Sámegiela báikenamat ja sámiiide guoski dieđut Peter Schnitlera čilgehusas Nordlándda ámttas

MARIT B. HENRIKSEN

Láidehus – dánska kanselliija 1743-iskkadeapmi

Danmárkku kanselliija (dalá Danmárku-Norgga ráđđehuskantuvra) álggahii 1743 viiddis iskkadeami, man ulbmilin lei čohkket dieđuid Danmárku-Norgga guovlluid, álbmoga ja birgenvejolašvuodaid birra. Plána mielde galggai iskkadeami vuodul čállojuvvot ollislaš čilgehus gonagasa riikkaid ja eatnamiid birra. Gažaldagain deattuhuvvojedje dalá áigegeovdilis fáttát nu go geografija ja topografija, muhto iskkadeamis ledje maid gažaldagat kultuvrralaš ja historjjálaš fáttáin. (Eambbo dán birra, gč. Røgeberg – Herstad – Ulset 2003: 9.) Iskkadeamis ledje 43 gažaldaga, oktan vuodlaš čilgehusaiguin, ja iskkadeapmi namuhuvvo dájvja *de 43 spørsmål i 1743* (43 gažaldaga 1743s). Ii heive dás refereret daid ollislaččat, muhto mildosis (mielddus 1) oaidná gažaldagaid váldosisdoalu čuoggáid mielde. Gažaldagat sáddejuvvojedje dalá hálddašanvuogádaga mielde vuosttažettiin váldoámttaide (dárogiillii *stiftamt*). Váldoámta lei stuora hálddašanovttadat, mas sáhtte leat máŋga vuollásaš ámtta. Jus buohtastahtá Norgga dálá hálddašanvuogádagain, de sáhtá dadjat ahte ámttat buoremuddui vástidedje dálá fylkkaid, ja ahte váldoámttat dájvja vástidedje máŋga dálá fylkka. Váldoámtamánit, geat ovddasvástidedje váldoámttaid hálddahuslaš áššiid, sáddejedje gažaldagaid viidáseappot váldoámtta vuollásaš ámtamánniide. Muhtun guovlluin sáddejuvvojedje gažaldagat maiddá bismmaid bokte girku ovddasteddjiide.

Norgga Riikaarkiiva lea viđa girjji ráidui čohkken ja almmuhan dan gáldomateriála mii gávdno Norgga 1743 iskkadeami boadusin. *Norge i 1743-ráiddu* viđát ja maŋemuš girji sisttisoallá vástádusaid mat bohte sisa

Troandima válđoámttas, man oassin ledje dalá ámttat Møre ja Romsdal, Lulli-Trøndelága, Davvi-Trøndelága ja Nordlándda (dálá Nordlándda ja Tromssa fylkkat) (Mordt 2008). Maiddáí Vardøhus ámta (dálá Finnmárkku fylka) gulai Troandima válđoámtti, muhto arkiivvain eai gávdno iskkadeami vástádusat Vardøhus ámttas. Lea maid eahpečielggas, lea go Vardøhus ámttas obanassiige sáddejuvvon vástádus kanselliija gažaldagaide. Nordlándda ámttas gávdnojit guokte čilgehusa. Nordlándda ámtamánni Ove Schjelderup sáddii kanselliijai oanehis čilgehusa beaiváduvvon 30.07.1743. Son čálii dalle, ahte ollu barggu ja guhkes mátkkoštangaskkaid dihte lei su ámtta dáfus váttis addit buriid čilgehusaide nu viiddis gažaldagaide. Schjelderup evttohii ahte nammaduvvošii olmmoš, gii sáhtii mátkkoštit, guorahallat guovllu ja jearahallat olbmuid, ja dan vuođul čilget áššiid Danmárkku kanselliijai. (Mordt 2008: 5, 12–13.)

Major Peter Schnitler jođihii dien áigge rádjedárkkistanbarggu gaskal Norgga ja Ruođa, ja dan dihte son mátkkoštii ollu Norgga davimus guovlluin áigodagas 1742–1745. Su barggu vuođul gávdno ollu čálálaš materiála. Earret dan gáldomateriála, mii bohtá ovdan *Norge i 1743*-ráiddu viđát oasis, de čálii Schnitler maiddáí vuđolaš protokollaid rádjedárkkistanbarggus (gč. Mordt – Schnitler 2008 [1744]). Go Schnitler vulggii rádjedárkkistanmátkái 1744, de son oaččui fárrui kanselliija 43 gažaldaga lassibargun. Schnitler ieš vánddardii eanas Norgga ja Ruođa rádjeguovlluin, ja dan dihte leat veahkkebargit su ovddas háhkan muhtun čilgehusaide, earret eará Lofuohta ja Viesterállasa guovlluin. Čakčat 1744 sáddii Schnitler kanselliijai 400-siidosaš giehtačállojuvvon čilgehusa. Dasa lassin lei son sárgon kárttaid vai galggai leat álki ipmirdit geográfalaš čilgehusaide. Schnitler liikká ieš oaivvildii ahte su čilgehus ii lean doarvá dievaslaš. (Mordt 2008: 12–13.)

Mun lohka gohten Schnitlera čilgehusa ozadettiin sámiide goski dieđuid. Su teavstta vuođul guorahalan dás sáme giela báikenamaid hivvodaga ja distribušuvnna, ja mo Schnitlera čilgehus Nordlándda ámttas doaibmá sáme giela báikenamaid gáldun. Geahčadan maid oanehaččat Schnitlera čilgehusa vuođul sáme giela gielladieđuid ja sámi ássandieđuid.

Báikenamat Peter Schnitlera čilgehusas

Kanselliija bivddii čilgehusaid ollu iešguđetlágan áššiide, nu go omd. eatnamiid viidodagat ja ráját, ámttaid geografijja ja topografijja, guovlluid ássiid ja sin dili birra, luondduriggodagaid birra jna. Gažaldagain 19–39 lea kanselliija bivdán dárkilit logahallat namaid ja loguid mielde buot(!) ámtta sulluid, vuonaid, jogaid, jávrriid, jekkiid ja váriid. Báikkit, mat hálddahušlaš čat ledje dehálaččat gávpedoaimmaid dahje ássama dáfus (omd. guollebivdohápmamat, hápmamat, sundiámmamat¹, fáldiguovllut², girkobáikkit jna.) galge maid logahallojuvvot. (Mordt 2008: 15–16.) Iešguđet guovlluid vástádusain rievddada ollu, man muddui báikenamat leat váldon fárrui. Ovdamearkka dihte Romsdal ja Nordmøre fáldiguovlluid vástádusain leat namaid mielde dieđihuvvon buot sahenrustegat, muhto muđui leat registrerejuvvon unnán báikenamat ja topográfalaš dieđut. (Mordt – Tønder 2008 [1744]: 21–40.)

Schnitler lea čállán čilgehusa geográfalaččat viiddis ja topográfalaččat girjás guovllus, ja son lea čielgasit váldán hui duođas dan maid kanselliija jearai gažaldagain 19–39. Son dieđusge ii leat namuhan aiddo buot dakkár topográfalaš ovttadagaid dahje báikkiid maid kanselliija jearaha, muhto su vástádus sisttisdoallá vuđolaš čilgehusaid ja hui olu báikenamaid, álgoárvoštallama mielde gaskal 1500 ja 2000 báikenama. Dáin báikenamain leat sihke topográfalaš ovttadagaid namat ja hálddahušlaš ja eará lokalitehtaid namat. Schnitler lea hábmen čilgehusas nu, ahte lea sierra kapihtal juohke gažaldaga nammii. Čilgehusat gažaldagaide 19–39 leat vel juhkkajuovvon fáldiguovlluid ja báhpasuohkaniid mielde.

Schnitler lea registreren báikenamaid márgga gillii. Su čilgehusas leat muhtun suomiela báikenamat, nu go omd. *Enotekies* (*Enodat/Enontekiö*) ja *Mall* (*Iso Malla*); ja ruotagiela báikenamat, nu go omd. *Riefjeld* (*Ryfjället*) ja *Ternelv* (*Tärnaån*). Dát namat bohtet ovdan go son čilge báikkiid mat leat Norgga, Suoma ja Ruota rádjeguovlluin. Dárogiela báikenamat dahket stuorimus oasi čilgehusa báikenamain. Dát namat leat eanas čállojuvvon dalá dánskka-dárogiela čállinvuogi mielde, omd. *Husøe*, *Grøtøe*, *Saltensfiord*, *Timmerdal*, *Selfosselv*. Materiálas leat namat, nu go omd. *Tispa*, main

¹ Sundiámmat, dárogillii sorenskriveri.

² Fáldiguovlu, dárogillii fogderi.

čállojuvvon hápmi lea earálágan go maid sáhtášii vuordit dalá dánskkadárogielas, ja mat sáhttet leat registrerejuvvon báikkálaš hupmangiela mielde.

Dasto leat materiálas ollu sámegiela báikenamat. Oassi dáin namain lea čállojuvvon nu, ahte sámegiela báikenammii lea laktojuvvon dárogiela lasáhus, mii čilge makkár topográfalaš ovttadagas lea sáhka, omd. *Veikoivefield*, *Balkesniunisfield*, *Meidjokdal*, *Gaterrejokaae*. Topográfalaš diehtu boahtá dávjá ovdan duppalit, namalassii go sámegiela báikenamma juo sisttisdoallá dakkár dieđu, omd. namas *Veikoivefield*, mas sihke *oive* ja *field* muitaleaba báikki topográfalaš iešvuoda (*oaivi*). Nu lea maid namas *Gaterrejok/aae*, mas oasit *jok* ja *aae* muitaleaba seamma dieđu (*johka*). Čilgehusas leat maid ollu čielga sámegiela báikenamat, nu go omd. *Haugojaure*, *Gulietzjaure*, *Vilkisbagta*, *Selgakiok*. (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 364–418.) Norgga Sámedikki báikenammabálvalus lea muhtun ráje dárkkistan Schnitlera čilgehusa sámegiela namaid dalá báikenammaregisteriid vuodul³. Dát namat bohtet ovdan girjji báikenammalisttus, maiddáin dán čállinvuogi mielde mo namat leat čállojuvvon dalá gálduide.

Čilgehusas leat maid ovdamearkkat, gos Schnitler lea čállán paralleallanamaid sámegillii ja dárogillii, ja muhtomin vel lasihan nammačilgehusa, nu go dáin ovdamearkkain:

- Duøderek, eller paa norsk: Tondern, som betyder saa meget som landzkiøl, eller fieldrygg, ligger nordenfor Tornevatten ...⁴ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 309).
- Jaurisolge, eller paa norsk: Vatshalsen, thi det er skabt som en hals, og begynder østenfor Makvattenet⁵ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 300).

³ Cand.philol. Rotten Krangnes lea čoaggán sámegiela báikenamaid [Schnitlera] giehtačállošis, ja Norgga Sámedikki báikenammabálvalusa vuosttaškonsuleanttat Thomas Omma ja Lisa Monica Aslaksen leaba dárkkistan namaid dalá čállinvuogi ja báikenammaregisteriid ektui (Mordt 2008: 6).

⁴ «Duøderek, dahje dárogillii: Tondern, mii mearkkaša nu baljo go másealggi dahje aláža, ja mii lea Tornevatten davábealde ...» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 309). Sámegillii jorgalan Marit B. Henriksen.

⁵ «Jaurisolge, dahje dárogillii Vatshalsen, dan dihte go dan hápmi lea dego čeabet, mii álgá Makvattenet nuorttabealde» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 300). Sámegillii jorgalan Marit B. Henriksen.

- Niønness, eller paa norsk Nasefield, ...⁶ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 298).
- Qvænangensfiord, paa svensk og finnsk kalded Navuon, ...⁷ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 248).
- Tysfiord, paa finnsk Titisvuødne, eller Titisfiord⁸ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 241).
- Denne Tysfiord i Lødingens sogn heder paa det lappiske sprog Titisvuodne, eller Titisfiord, ...⁹ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 343).

Nama *Jaurisolge* olis oaidná ahte dárogiela nammahápmi ii ollásit vástit sámegiela nama sátne-semantickealaččat. Sámegiela nama vuodđooassi lea *oalgi*, mas semantickealaččat dárkileappo vástideaddji dárogieloassi livččii sátni *aksel* (ii ge *hals*).

Nu go maid boahá ovdan bajábealde, de geavaha Schnitler namuhanvugiid sámegiela birra, namalassii sihke *finnsk* (mii de vástida namuhanvuogi *finner*, maid son geavaha sámiiid birra), ja *det lappiske sprog*.

Sámegiela báikenamaid hivvodat ja distribušuvdna

Schnitlera čilgehusas leat gaskal 1500 ja 2000 báikenama. Dán nammahivvodagas leat sullii 600 sámegiela báikenama, dahje namat main leat sámegieloasit.

Čuovvovaš kárta lean ráhkadan čalmmustahttin dihte sámegiela báikenamaid frekveanssa ja distribušuvdna. Fuomášuhtán ahte dát lea jurddašuvvon visualiserenkártan, ii ge geografalaččat dárkilis kártan. Kárta čájeha báikenamaid frekveanssa ja distribušuvdna tendeanssaid, ii ge galgga

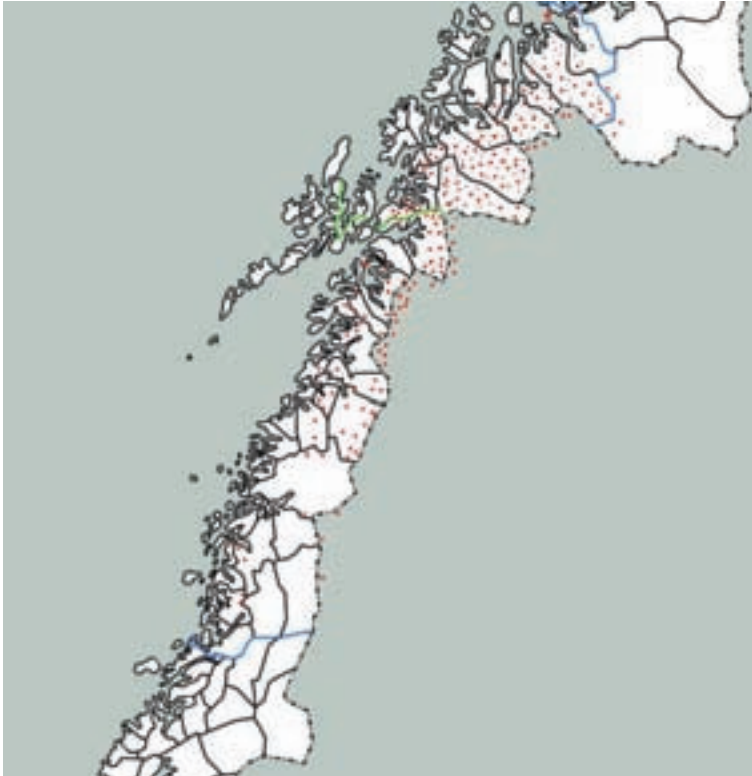
⁶ «Niønnes, dahje dárogillii Nasefield, ...» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 298). Sáme-
gillii jorgalan Marit B. Henriksen.

⁷ «Qvænangensfiord, ruoŋagillii ja sámegillii gohčoduvvon Navuon, ...» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 248). Sáme-
gillii jorgalan Marit B. Henriksen.

⁸ «Tysfiord, sámegillii Titisvuødne, dahje Titisfiord» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 241). Sáme-
gillii jorgalan Marit B. Henriksen.

⁹ «Dát Tysfiord, mii lea Lødingen suohkanis gohčoduvvo sámegillii Titisvuødne dahje Titisfiord, ...» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 343). Sáme-
gillii jorgalan Marit B. Henriksen.

ipmirduvvot nu ahte okta čuokkis kárttas mearkaša ovttá nama dahje lokalitehta Schnitlera čilgehusas. Kártii lean vel alit ivnniin merken dalá Nordlándda ámtta lulle- ja davverájiid. Dalá Nordlándda ámtta guovlu gokčá dálá Nordlándda ja Tromssa fylkkaid. Dálá Nordlándda ja Tromssa fylkkaid ráđji lea merkejuvvon kártii ruoná ivnniin.

Kárta 1. Báikenamaid frekveansa ja distribušuvdna (čalmmustahttkárta). (Kártavuodu lea dahkan Anja Kaunisoja Oulu universitehtas.)

Nu go dás bohtá ovdan, de rievddada sámegeiela báikenamaid frekveansa ja distribušuvdna geográfalaš guovlluid mielde. Materiála guorahallan čájeha maid ahte sámegeiela báikenamaid frekveansa rievddada dan mielde, makkár topográfalaš ovttadagain lea sáhka.

Sámegeiela báikenamat leat unnán merkejuvvon Nordlándda ámtta lulimus osiin. Dađistaga go sirdása davásguvlui ámttas, de lassánit sámegeiela

báikenamat. Sulloj ja vuonat leat registrerejuvvon dárogiel namaiguin. Spiehkasteapmin das leat vuonat *Divtasvuodna* ja *Návuonna*, mat leat merkejuvvon paralleallanamaiguin sámegillii ja dárogillii (geahča bajábeale ovdamearkkaid). Jogaid, jávrriid ja várre- dahje duottarguovlluid merken juohkása ná:

- olggumus riddoguovlluid ja mearragátti vuolleatnamiid jogat, jávrrit ja várit leat eanas merkejuvvon dárogillii
- riddo- ja mearragátteguovllu badjeeatnamiid ja siseatnanguovllu jogat, jávrrit ja várit leat eanas merkejuvvon sámegillii, ja nu maiddái Norgga ja Ruota rádjeguovllus

Hálddahaslaš ovttagat ja lokalitehtat leat merkejuvvon dárogillii.

Schnitlera sámegiela báikenamat muitalit

Peter Schnitlera čilgehus čállojuvvui dalá áigge eiseváldiid gohččuma ja diehtodárbbuid vuodul. Go dutkagohten Schnitlera čilgehusa, de lei juo čielga ulbmilin ohcat das sámii báikenamaid ja eará sámiiide guoski dieđuid. Mun lean ovdal bargan báikenamaiguin 1700-logu gálduin (gč. ee. Henriksen 2004), ja mu vásihus lea, ahte dain sáhtá gávdnat ollu beroštahtti dieđuid. Lea gal nu, ahte dakkár gáldomateriálas šaddá ulbmillaččat ohcat dieđuid, aiddo dan dihte go materiála ii leat čállojuvvon dan váste ahte systemáhtalaččat dokumenteret sámegiela báikenamaid dahje eará sámii dieđuid. Dát lea dábálaš, go ohcá sámegiela báikenamaid boarráset gálduin (Helander 2008: 67), ja guoská maiddái Schnitlera čilgehussii.

Jearaldahkan lea de, mo doaibmá Schnitlera čilgehus sámegiela báikenamaid gáldun, ja muitala go Schnitlera čilgehus midjiide maidege eará go konkrehta báikkiid ja daid namaid?

Báikenammadieđut

Nu go ovdalis namuhuvvon, de leat Schnitlera čilgehusas sullii 600 sámegiela báikenama. Dát juo iešalddis dahká dokumeantta mávssolažžan 1700-logu báikenammadokumentašuvdnan. Dás ii sáhte čájehit eará go

oasáža dain báikenamain mat gávdnojit materiálas. Ovdamearkaguovlun lean válljen *Ofodens præstegield*, sámegiellii Ufuohdá báhpasuohkan, ja čilgen dás oanehaččat sámegiela báikenamaid mat leat merkejuvvon dán báhpasuohkanis. Lean válljen dán báhpasuohkana dan dihte go dat lea viidodaga dáfus oalle unni, ja das lei álki oažžut oppalaš gova nammahivvodagas. Seammas lea dán báhpasuohkanis oalle girjás topografii, nu ahte dasa gullevaš čilgehusas leat vástádusat mánggalágan topográfalaš ovttadagaid birra.

Ufuohdá báhpasuohkan lei dalá *Saltens fogderie* (Sálttu faldiguovllu) oassin, Nordlánda ámtta davimus oasis. Ufuohdá báhpasuohkanii gulle Ufuohdávuona siskkit oasis, ja dan rájit ledje davás ja oarjjás/davás *Astafjord* báhpasuohkanii, nuorttas Ruotabeale *Lule lapmarkii* ja oarjjás/lulás *Lødingen* báhpasuohkanii.

Ufuohdá báhpasuohkana (sullii) rájit leat merkejuvvon ruoksadin vulobeale kárttas (káarta 2).

Káarta 2: ufuohdá báhpasuohkana (Ofodens præstegield) rájit. (Káartavuodu lea dahkan Anja Kaunisaja Oulu universitehtas.)

Ollu báikenamat leat namuhuvvon mángii Schnitlera čilgehusas Ufuohdá báhpasuohkanis, ja maiddá eará báhpasuohkaniid dahje fáldiguovlluid olis. Namaid, mat leat mángga sajis fárus Ufuohdá báhpasuohkana čilgehusain, lean dán oanehis geahčastagas namuhan dušše oktii, ja dasto lean čujuhan makkár osiin namma vel boahtá ovdan. Geahčastagas leat maid fárus nammahámit, nu mo dat bohtet ovdan dálá geavahusas (Mordt – Schnitler 2008 [1744] vuodul). Go geahččá dálá registeriid nammahámiid, de ferte muitit ahte vel dálá registeriin ge eai leat buot sámegeiela báikenamat čállojuvvon ođđaseamos normerejuvvon čállinvuohkái. Ii leat (vuos) leamaš vejolaš identifiseret dahje lokaliseret buot báikenamaid, mat bohtet ovdan Schnitlera čilgehusas. Muhtun lokalitehtain lea maid nu, ahte dain eai leat dán áigge anus namat maid Schnitler lea registreren.

Čuovvovaš tabeallas (tabealla 1) leat sámegeiela báikenamat Ufuohdá báhpasuohkana oasis, vuosttaš gažaldaga vuolde, mas Schnitler čilge Nordlándda ámtta rájiid Ruota guvlui. Schnitler lea dán oasis čilgen makkár várit dahje várreguovllut leat duođaštuvvon rádjeguovllun dahje rádjemarkan gaskal Norgga ja Ruota, ja juohkán čilgehusa daid báhpasuohkaniid mielde, main lea rádji Ruota guvlui. Dán oasis leat fárus maiddá namat mat geográfalaččat gullet dálá riikkaráji Ruotabeallái. Ufuohdá báhpasuohkana olis lea Schnitler merken ovcci rádjemarkka dahje rádjeguovllu, ja buot dat leat merkejuvvon sámegeiela namaiguin. (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 159.)

Tabella 1. Sámegeiela báikenamat Ufuohdá báhpasuohkanis, kanselliija gažaldat 1 (rádjeguovlu)

Schnitlera čállinvugiin	Dálá gálduin	Eará diedut
Allagaik	Allakaise	Ruota bealde. Schnitler gohčoda dán báikki maiddái <i>Allagark</i> , nu lea namuhuvvon 22. gažaldaga vuolde. Maiddái namuhuvvon 29. gažaldaga vuolde.
Baasoive	⚡	Maiddái namuhuvvon 22. ja 29. gažaldaga vuolde.
Gallavara	*	Navdojuvvo ahte lea Ráptetjákka ja Alitoaive Ruota bealde (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 375).
Gaudelisoive	Gávdelis	Maiddái namuhuvvon 22. ja 29. gažaldaga vuolde. Schnitler gohčoda dán báikki maiddái Gaudumvara. Gč. maiddái <i>Gautelijellet</i> .
Høygom	Háikamvagge	Vággi, Ruota bealde.
Jerbelkiok	Kärpel	Ruota bealde. Maiddái namuhuvvon 29. gažaldaga vuolde.
Jovakorvis	Juovvačorru	Schnitlera gálduin maiddái <i>Jovakorvis</i> . Schnitler čilge vel ahte muhtumat leat gohčodan <i>Gallavara</i> ja <i>Jovakorvis</i> ovttain namain, <i>Gallavara</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 303).
Nullas	Njulla	Ruota bealde.
Skangala	Skangelitjákko	Ruota bealde. Maiddái namuhuvvon 29. gažaldaga vuolde.

⚡ = namma ii leat identifiserejuvvon gielalaččat/dálá báikenammaregisteriin

* = Registrerejuvvon eará namain dálá registeriin

Goalmát gažaldaga vuolde leat čilgejuvvon Ufuohdá báhpasuohkana rájit. Dás namuha Schnitler sámegeiela báikenamaid *Gallavara* ja *Nullas* (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 181), mat leat fárus bajábeale tabeallas (tabealla 1), Nordlándda ámtta rájiid čilgehusas. Dasa lassin namuha son Ruota beale *Lula lapmark*.

Čuovvovaš tabeallas (tabealla 2) leat sámegeiela báikenamat Ufuohdá báhpasuohkana čilgehusas, mas lea sáhka jogain ja jávrrin (22. gažaldat) (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 267, 268).

Tabella 2. Sámegeiela báikenamat Ufuohdá báhpasuohkanis, kanselliija gažaldat 22

Schnitlera čállinvugiin	Dálá gálduin	Eará diedut
Arajaure	Árajávri	Jávri. Gč. maiddái <i>Hartvikvatnet</i> .
Aveskougjok	Abiskojokk	Johka, Ruota bealde.
Gaudeliselv	*	Johka. Gč. maiddái <i>Skjoma</i> .
Gaudelisvatten	*	Jávri. Gč. maiddái <i>Gautelivatnet</i> .
Katterejok	*	Johka, vrd. namain <i>Katterekiok</i> = Gátterčohkka (gč. tabealla 3).
Kiõnmaavuõbmejok	Čunojohka	Johka.
Rikojaure	Riikojávri	Jávri. Gč. maiddái <i>Grasvatnet</i> .
Rikojok	Riikojohka	Johka.
Sidasvatten	Sijdasjávrrre	Jávri.
Teusavuõbmejok	⚡	Johka. Ruota bealde.

⚡ = namma ii leat identifiserejuvvon gielalaččat/dálá báikenammaregisteriin

* = Registrerejuvvon eará namain dálá registeriin / ii registrerejuvvon čielga sámegeiela namain dálá registeriin

Dán oasis leat Ufuohdá báhpasuohkana vuollái merkejuvvon oktii buot 16 joga, sámegiela namain guhtta joga ja dárogiela namain ovcci joga, ja daidda lassin vel okta namahis johka. Dasto leat merkejuvvon 14 jávrrri, ja dain leat njeallje merkejuvvon sámegiela namain. Guovllu bagadallama olis leat maid merkejuvvon gávccii vuotna- dahje luovttanama, buot dat leat merkejuvvon dárogiela namaiguin.

Čuovvovaš tabeallas (tabealla 3) leat sámegiela báikenamat Ufuohdá báhpasuohkana čilgehusas, mas lea sáhka bávttiin ja váriin (29. gažaldat) (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 304–306). Maiddái dán oasis lean välljen váldit fárrui Schnitlera čilgehusa báikenamaid, mat Mordt – Schnitler 2008 [1744] báikenammalisttu vuodul (dál) gullet Ruota beallái.

Tabealla 3. Sámegiela báikenamat Ufuohdá báhpasuohkanis, kanselliija gažaldat 29

Schnitlera čállinvugiin	Dálá geavahas	Eará diedut
Balakkioik	*	Várrri. Navdojuvvo ahte lea lokalitehta mas dál geavahuvvo namma <i>Storebalak</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 366).
Gaudumvara	*	Várrri. Schnitler gohčoda dán <i>Gaudelisoive</i> dahje <i>Gaudumvara</i> (gč. maiddái tabealla 1). Gč. maiddái <i>Gauteliffjellet</i> .
Giergoive	Kärketjárro	Várrri. Ruota bealde.
Gueggel	Kuokola	Várrri. Ruota bealde.
Harvesoive	Hárvvesčohkka	Várrri. Gč. maiddái <i>Bukkefjellet med Hárvvesčohkka</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 369).
Katterekiok	Gátterčohkka	Várrri. Schnitler gohčoda dán maiddái <i>Katterekiokfield</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 268).
Kilolk	⚔	Várrri.
Langesvara	Lánjasvárri	Várrri. Gč. maiddái <i>Haugfjell</i> .
Leikisvara	Leaiggasoivi	Várrri.
Loftoive	Láktatjåkkko	Várrri. Ruota bealde.
Mokilis	Måkkolis	Várrri. Ruota bealde.
Nørjokiok	Njuorjotjåhkkå	Várrri.
Piadnaknalfa	⚔	Várrri.
Rifovare	*	Várrri. Navdojuvvo ahte lea <i>Revtind</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 398).
Rikokiok	*	Várrri. Navdojuvvo ahte lea <i>Durmålsfjellet</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 398).
Røirikiok	Reavvrečohkka	Várrri.
Selgakiok	Sealggačohkka	Várrri.
Sobdifield	*	Várrri. Navdojuvvo ahte lea <i>Høgtind</i> (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 405).
Sokas	⚔	Várrri.
Taskokiok	Dáskkorieppi	Várrri.
Vatsoive	Vássjatjåhkkå	Várrri. Ruota bealde.
Veikoive	*	Várrri. <i>Kopperfjellet</i> .

⚔ = namma ii leat identifiserejuvvon gielalačat/dálá báikenammaregisteriin

* = Registrerejuvvon eará namain dálá registeriin / ii registrerejuvvon čielga sámegiela namain dálá registeriin

Ufuohdá báhpasuohkana oassái leat merkejuvvon oktii buot 36 vári dahje várreguovllu (Schnitlera čilgehusa mielde *klipper og berge*), 27 dain leat merkejuvvon sámegeiela namaiguin. Schnitler namuha álggus daid váriid, mat leat mearragátteguovllus. Doppe leat ovcci nama dárogillii ja guokte sámegeillii. Dasto čilge son ahte son čuovvu sámiid badjeeatnamiidda, sin orohagaid várreguovlluide, ja dan rájes leat buot namat sámegeillii. (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 303–306.)

Ufuohdá báhpasuohkana vuollái eai leat merkejuvvon sámegeiela báikenamat daid gažaldagaid vuolde, main lea sáhka vuvddiin, vuonain ja goržžiin (gažaldagat 19, 21 ja 24). Sullo (gažaldat 20) eai leat merkejuvvon dán báhpasuohkanis. Sahenrustegat (gažaldat 23) leat meannuduvvon oppalaččat olles ámtta ovddas, ja Schnitler čilge ahte Sálttu fáldiguovllus eai leat sahenrustegat (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 278). Jávrriid, guollebivdohápmániid, čáhcegálduid/ádjagiid ja jekkiid birra (gažaldagat 25–28) eai leat sierra kapihttalat Schnitlera čilgehusas. Čilgehus jávrriid birra boahtá ovdan 22. gažaldaga vástádusa vuolde.

Gielladieđut

Schnitlera čilgehusas sámegeiela báikenamat leat čállojuvvon normerejuvvon sámegeiela riektačállinvuogi haga. Dan dihte ferte sihke geahčadit namaid gielalaččat, ja buohtastahttit daid ođđaset historjjálaš gálduiguin ja dálá kártaiguin ja báikenammavuorkkáiguin. Norgga Sámedikki báikenammabálválus lea juo dahkan dakkár álgoguorahallama girjji redakšuvnna ovddas (gč. 3. vuollečujuhusa), ja dát bargu lea ávkin viidáset guorahallamii. Leat goitge báhcán ollu namat maid ii leat leamaš vejolaš identifiseret, juogo dan dihte go daid lea váttis identifiseret gielalaččat, dahje dan dihte go muđui ii gávnnu daid dálá kárttain dahje nammavuorkkáin. Dakkár báikenamat sáhttet goitge leat áigequovdilát dálá dilis, muhto daid áigequovdilvuohta soaitá leat čihkkojuvvon gielalaš dahje báikenammafálaš guorahallanbarggu duohkáin.

Schnitlera čilgehusa sámegeiela báikenamat sáhttet muhtun muddui addit dieđuid 1700-logu sámegeiela birra. Vaikko Schnitlera čállinvuohki čielgasit bidjá dasa rájiid, de sáhttá báikenamaid vuodul gávndat omd. suopmandieđuid. Čuovvovaš tabeallas (tabealla 4) leat muhtun ovda-

mearkkat oktan čilgehusaiguin. Fuomášuhtán ahte dat ovdamearkkat eai leat čadnon Ufuohtá báhpasuohkana ovdamearokkaide (vrd. tabeallaid 1–3).

Tabella 4. Muhtun suopmandieđut Schnitlera čilgehusa sámegeiela báikenamain

Schnitlera čállinvugiin	Dálá čállinvugiin	Suopmandieđut
Kiebbejaure	Giebbnejávrrre	Namas oaidná julevsámegeiela suopmaniešvuoda mearusosi guovddáškonsonánttas (-bn-). Lokalitehta dárogiel namma lea <i>Kjelvatnet</i> .
Navuon_	Návuonna	Namas orru boahtime ovdan mearrasámegeiela suopmaniešvuoha, go vuoddoasi guovddáškonsonánttas (-vuon_) ii leat ovdaklusiila (vrd. julevsámegeiela namain <i>Titisvuodne</i> , mas boahá ovdan guovddáškonsonántta ovdaklusiila). Nama vuoddoasis ii leat registrerejuvvon soggevokála, mii maid čujuha ahte lea mearrasámegeiela dadjanmálla. Lokalitehta dárogiel namma lea <i>Kvænangen</i> .
Nækkesvoive	⊘	Nama vuoddoasis lea protehtalaš /v/, mii lea mearrasámegeiela suopmanmearka (vrd. <i>Veikoive</i>). Lokalitehta lea registrerejuvvon Návuonas.
Sørresvoive	⊘	Nama vuoddoasis lea protehtalaš /v/, mii lea mearrasámegeiela suopmanmearka. Lokalitehta lea registrerejuvvon Návuonas. (Buohtastahte namain <i>Veikoive</i> .)
Titisvuodne/ Titisvuodne	Divtasvuodna	Namas boahá ovdan julevsámegeiela suopmaniešvuoha vuoddoasi guovddáškonsonánttas (-dn-). Lokalitehta dárogiel namma lea <i>Tysfjord</i> .
Veikoivefield	Veaikeoivi*	Lokalitehta dárogiel namma lea <i>Skinskardtinden</i> .

⊘ = namma ii leat identifiserejuvvon gielalaččat ii ge dálá báikenammaregisteriin

* = Lokalitehta lea identifiserejuvvon, muhto ii leat registrerejuvvon sámegeielnamain dálá registeriin

Lea earenoamáš miellagiddevaš ahte Schnitlera čilgehusa báikenamain sáhtá oaidnit mearrasámegeiela suopmaniešvuodaid. Báikenamaid guorahallamii lea maid mávssolaš ahte Schnitler lea čilgen eanas topográfalaš ovttadagaid iešvuodaid oalle vuđolaččat.

Erik Helset, gii earret eará lei bargan miššunearan, lei Schnitleris veahkkín ja dulkan go son mátkkoštii Nordlándda ámttas. Schnitler oaivvildii ieš ahte lei leamaš stuora ovdamunnin su bargui go son lei beassan jearahit sámi diehtoaddiid, ja ahte su čilgehus ja kárta dan dihte lei dárkilit go eará vástideaddji barggut dán rádjái ledje leamaš. (Mordt 2008: 13.) Miššuneara Helset ferte leat dovdan sámegeiela bures, go Schnitlera materiálas oaidná ahte sámegeiela čállinvuohki lea oalle ovttaoalis iešguđet nammaosiid čállimis. Go oaidná Schnitlera čilgehusaid dárkilvuoda, de sáhtá maid jurddašit, lei go son Schnitler ieš ge oahppan sámegeiela muhtun muddui? Dán birra in leat goit ge gávdnan makkár ge dieđuid gáldomateriálas, ja nu báhcá dat dušše árvádallanáššin dás.

Ássandieđut

Bajábealde lean guorahallan sámegiela báikenamaid distribušuvnna Schnitlera čilgehusas. Vuosttaš geahčastagas orru dát distribušuvdna čujuheame ahte sámít eai leat ássan Nordlánda ámtta sulluin ja vuotnagáttiin. Ollu boarráset gálduid vuodul goitge diehtit ahte dát ii doala deaivása. Schnitler ieš maid čájeha ahte son dovda mearrasámi ássanguovlluid. Son gohčoda mearrasámiid *søefinner eller bufinner*, ja čilge gos sin ássanguovllut leat ja leat leamaš historjjálaččat. Son maid muitala mo dalá badjesámít geavahedje ámtta várre- ja duottarguovlluid. Vuđoleamos ássandili čilgehusat bohtet ovdan sitáhtain dás vulobealde. Sitáhtat leat originálagillii, jorgaluvvon sámegillii vuollečujuhusain. Lean válljen dán gielalaš čovdosa, go sitáhtaid ulbmilin lea maid čájehit Schnitlera giehtačállosa giela ja čilgenmálla.

Kanselliija njealját gažaldagas lea sáhka váldoámtta topográfalaš dilis ja oppalaš iešvuodain (Mordt 2008: 15–16). Schnitler lea čilgen Nordlánda ámtta birra ná:

Om landets bebyggelse kan i almindelighet dette siges: Paa søekustene af øerne, item paa søekusterne af det faste land og omkring fiordene ligge bøndergaardene strøviis nær og langt fra hinanden. Ovenfor søekusterne eller fiordene, i elvdalene er landet ikke bebyggt, uden i Vefsen og Raen i Helgelands-, j Beier- og Saltdalen i Saltens fogderie, hvor folk have nedsatt sig et stække fra havet opefter elvene, fordi der er skougbrug, hvoraf de kan have fortieneste. Alt det øvrige af jndlandet saa vel paa øerne, som paa det faste land er ubrugeligt og ubebygget, og det sidste, nemlig faste jndland benyttes alleene af fieldlapper.¹⁰ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 195.)

¹⁰ «Guovllu ássama birra sáhtta oppalaččat dadjat ná: sulluid gáttiin, ja maiddái nannama gáttiin ja vuotnagáttiin leat boanddaid dálut juogo lahkálaga dahje eanet guhkálaga. Mearragáttiid ja vuonaid badjeatnamiin ja johkalegiin eai leat huksejuvvon dálut, earret Vefsen ja Raen Helgelánddas, ja Beier ja Saltdalen mat leat Salten fäldiguovllus, gos olbmot leat ássagohtán veahá eret mearragáttis ja johkalegiid mielde, go doppe lea vuovdedoallu, mainna háhket dietnasa. Siseatnanguovllut muđui, sihke sulluin ja nannamis eai leat anihahttit, ja leat ávdin guovllut, ja manjit guovllu, namalassii siseatnama geavahit duššefal badjesámít.» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 195.) Sámegillii jorgalan Marit B. Henriksen.

Gávccenuppelogat gažaldaga vuolde, ássiid iešvuodaid ja loguid birra, čilge son mearrasámiid ássama birra. Das oaidná maid mo Schnitler guovlluid mielde earuha geaid son namuha *buefinner* dahje dálusápmiin ja *søefinner* dahje mearrasápmiin:

De boesiddendes finner, som i Foldens-, Rotangens-, Tys- og Ofodens fiorder i Saltens fogderie kaldes buefinner, og nordenfor i Asta-, Malangens-, Bals-, Ulfs-, Løngens-, Reizens- og Qvæningens fiorder i Senniens og Tromsøens fogderie kaldes søefinner, bruge fiskerie og gaarder, skylde og skatte deraf, ligesom andre norske bønder.¹¹ (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 202.)

Schnitler muitala máŋgga sajis mo son álggus čilge boanddaid ássanguovlluid, ja dasto «johtá» badjesámiid guovlluide. Son maid čájeha ahte son diehtá iešgudet sámi joavkkuid birra, ovdamearkka dihte go čilge goabbat lágan nammageavaheami seamma lokalitehta birra: «Gedjemkiok (som beierlapper den kalde, og maa være den samme, som Saltdalens lapper navngive Kimvara, thi kiok bemerker en tind, og vara et field) er mest rundt, ¼ miil stort, med græss og mosse ovenpaa»¹² (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 291).

Buot dát ovdamearkkat čájehit ahte mearrasámit dahje sámit leat ássan riddoguovlluin ja vuotnagáttiin ja geavahan dáid guovlluid, ja ahte Schnitler bures lea diehtán dan. De fertešii maid atnit vuodđun ahte dáin guovlluin leat leamaš sámegeiela báikenamat. Dasto báhcá jearaldahkan ja smiehttamuššan, manne riddoguovllu ja vuotnagáttiid sámegeiela báikenamat de eai leat fárus Schnitlera čilgehusas?

¹¹ «Dálusámit, geat Folden-, Rotangen-, Tys- ja Ofoden-vuonain Sálten faldiguovllus gohčoduvvojit dálusápmiin, ja davábealde, Asta-, Malangen-, Bals-, Ulfs-, Løngen-, Reizen- ja Qvæningen-vuonain Sennien ja Tromsøen faldiguovlluin gohčoduvvojit mearrasápmiin, ellet guolásteamis ja dálloodoalus, ja mákset vearu das, seamma ládje go dáčča boanddat.» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 202.) Sámegillii jorgalan Marit B. Henriksen.

¹² «Gedjemkiok (nu go bejersámit gohčodit dan, ja mii ferte leat seamma, maid Saltdalen sámit gohčodit Kimvara, go kiok lea gáisa ja vara lea várri) lea measta jorbbas, ¼ miilla stuoris, ja das leat rásse- ja sámmáleatnamat» (Mordt – Schnitler 2008 [1744]: 291). Sámegillii jorgalan Marit B. Henriksen.

Dan áigge go Schnitler čálii čilgehusas, de ii lean dábálaš registreret báikenamaid iešalddis namaid dihte. Rievttes boares gálduin leat dušše makrotoponymat merkejuvvon – dat leat stuorát lokalitehtaid, nu go omd. regiuvnnaid, vuonaid ja stuorát sulluid namat. Báikenamat dokumenterejuvvojedje dan olis go eiseváldit geavahedje daid hálddahušlaš oktavuodain, ja go ledje anus omd. vánddardeami olis. (Helander 2008: 65.) Namat merkejuvvojedje dalle dan gillii maid eiseváldit geavahedje.

Nordlánda ámttas leat ássan sihke sámít ja dáččat. Historjjálaččat lea dáčča ássan álggus leamaš riddoguovlluin dahje sulluin ja vuotnagáttiin. Dáin guovlluin lea leamaš álki gilvit eatnamiid, ja lea maid leamaš lagasvuohta guolleriggodagaide. Dasa lassin lei mearra maiddá dehálaš vándardangeaidnun. Schnitlera materiálas lea sierra tabealla, mas son addá boanddaid loguid iešguđet fáldiguovlluin (sulliilogut). Son ii namut das sámi ássiid sierra, ii ge muital leat go maiddá sámiid ássanlogut fárus ollislaš loguin. Nu lea váttis diehtit dalá lohkokaskavuoda gaskal sámiid ja dáččaid.

Kolsrud guorahalai Ufuohtá guovllu ássandieđuid historjjálaš gálduid vuodul (1947), ja son čilge ee. ahte guovllu ássanminsttar lea 1600-logus juo leamaš sajáiduvvan nu ahte sámít leat eanas ássan Ufuohtá guovllu siskkit vuonain (Kolsrud 1947: 16). Son čilge maid ahte leat leamaš oalle dássedis sámi ássanlogut dán guovllus, muhto ahte dáččaid lohku lea lassánan. Oppalaččat lea dát váikkuhan nu ahte sámít leat dađistaga šaddan guođdit buriid ássanguovlluid, dahje sii leat šaddan unnitlohkui ja leat assimilerejuvvon dáčča álbmogii (Kolsrud 1947: 30).

Dáid, ja eará dieđuid guorahallet ja kommenterejit Hansen ja Evjen (2008) ja Olsen (2008). Sii čájehit ahte Ufuohtá guovllus orru leamaš oalle dássedis mearrasámi lohku 1700-logu álggugeahčen (1730 rádjái), muhto ahte lohku lea čielgasit njiedjan áigodagas 1730–1760 (Hansen – Evjen 2008: 74; Olsen 2008: 98). Olsen čállá ahte son ii leat guorahallan, mii lea váikkuhan mearrasámiid logu njiedjamii, muhto namuha ahte dasa sáhttet leat sihke demográfalaš, servodatlaš ja registrerenteknikkalaš čilgehusat. Son muđui čujuha ahte boares gálduin rievddada etnikkalaš dieđuid registreren hui ollu. Dan dihte ii leat álo sihkar ahte gáldut čájehit sámiid logu njiedjama, muhto baicce sáhtta leat sámi čearddalašvuoda registreren mii lea njiedjan (Olsen 2008: 98.)

Gáldodieđut čájehit ahte dáin guovlluin leat sámít ássan, ja livččii de lunddolaš ahte doppe gávdnoše sámegiela báikenamat. Guovllu ássandilli ferte leat mielddisbuktán ahte dárogielas lea šaddan nanu posišuvdna dáin guovlluin oalle áigá. Eiseváldiid áirasat leat árvvus ge birgen dárogiela báikenamaiguin hálldahuslaš ja eará čálalaš atnui, eai ge soaitte dárbašan oahppat dahje diehtit sámegiela báikenamaid. Dát sáhtá leat váikkuhan ahte dárogiela báikenammabidjan ja -geavaheapmi lea dihto ládje čiehkan dahje jaskkodahtán guovllu sámegiela báikenamaid. Sáhtá leat sáhka unnitálbmotgielat báikenamaid jaskkodahttimis (*toponymic silence*), mii lea dáhphuvvan ja ain dáhphuvvá mánggagielat guovlluin (Helander 2008: 107), namalassii nu ahte unnitálbmotgielat báikenamat guđđojuvvojit eret virggálaš geavahusas, juo go eahpedidolaččat dahje didolaš mearrádusaid vuodul.

Schnitlera čilgehus sámegiela báikenamaid gáldun

Nu go lean álggadettiin namuhan, de lei Peter Schnitler mielbargin rádjedárkkistanbarggus gaskal Norgga ja Ruota. Earret dan gáldomateriála, mii bohtá ovdan *Norge i 1743*-ráiddu viđát oasis, de lea Riikaarkiiva ovdal almmuhan Schnitlera rádjedárkkistanprotokollaid golbman girjin. Vuosttaš ja nubbi girji almmuhuvvojede juo 1929 (Qvigstad – Wiklund 1991 (1929)) ja 1962 (Nissen – Kvamen 1991 (1962)). Dát girjjit leat almmuhuvvon ođđa preanttusin 1991. Goalmmát girji almmuhuvvui 1985 (Hansen – Schmidt 1985). Rádjedárkkistanmateriála goalmmát girji sisttisdoallá muhtun muddui seamma teavsttaid go dat, mat leat dál almmuhuvvon *Norge i 1743*-ráiddu viđát oasis (Mordt – Schnitler 2008 [1744]). Dát lea dan dihte go Schnitleris lei duppal bargu go son jođii Nordlándda ámttas – son galggai doaimmahit vástádusaid dánsikka kanselliija gažaldagaide seammas go son barggai rádjedárkkistemiin.

Mun anán Schnitlera materiála stuora riggodahkan, ja su čilgehus lea mávssolaš sámegiela báikenamaid gáldun. Su materiála doaibmá maiddái dihto ládje sihke gielalaš dieđuid gáldun ja ássandieđuid gáldun. Su čilgehus lea muđui ge beroštahti sámiiide guoski dieđuid ektui, go son čállá feara makkár dieđuid sámiid ja sin dilálašvuodaid birra. Materiála ferte dieđusge geavahit daid gáldokritihkalaš árvvoštallamiid vuodul, mat gustojit buot historjjálaš gálduide.

Lea váttis diehtit makkár jurdagat Schnitleris ledje sámegeiela báikenamaid geavaheamis. Son lea dárkilit registreren sámegeiela báikenamaid dihto guovlluin. Nuppe dáfus lea áibbas mihtilmas ahte Schnitler lea oalát guođđán sámegeiela báikenamaid eará guovlluin, vaikko teavsttas bohtá ovdan ahte son bures lea diehtán (mearra)sámi ássama birra dain guovlluin. Dál sáhttit dušše árvvoštallat, lea go Schnitler (dahje su veahkit) dihtomielaláččat guođđán muhtun guovlluid sámegeiela báikenamaid – vai lei go diesa čilgehussan dat, ahte almmolaš oktavuodáin leat leamaš anus dušše dárogeiela namat dain guovlluin, ja ahte sii duodaid eai leat diehtán buot guovlluid sámegeiela báikenamaid birra?

Háliidan loahpas rámidit dan barggu, maid Riikaarkiiva lea dahkan go leat almmuhan sihke Schnitlera gáldomateriála ja materiála mii muđui guoská dánskka kanselliija 1743 iskkadeapmái. Schnitlera materiála lea gáldu man vuodul sáhtášii čadahit gelddolaš dutkanprošeavttaid, ja mu guorahallan dás guoskkaha dušše unná oasáža dán materiálas.

Mielddus

Dánskka kanselliija sáddii olggos guokte jearaldatlisttu: Okta listu, mas ledje 43 gažaldaga, sáddejuvvui válđoámttamánniide. Nubbe listu, mas ledje 36 gažaldaga, sáddejuvvui ámttamánniide. Dása lean refereren guhkit listtu (43 gažaldaga) oanehis čuoggáid mielde, nu go bohtá ovdan *Norge i 1743-ráiddu* viđát oasis (Mordt 2008: 15–16). Ruođuid sisa lean jorgalan juohke čuoggá sámegeilli.

1. Grenser (Rájit)
2. Størrelse (Sturrodát)
3. Topografi (Topografijja)
4. Topografi (Topografijja)
5. Kornslag (Gordnešlájat)
6. Trefruktter (Muorrašattut)
7. Saltproduksjon (Sáltti buvttadeapmi)
8. Dyrehager (Elliidgárddit)
9. Stutterier (Heasttaid nálleválljen- ja šaddadandálut)
10. Biavl (Miedaššaddadeapmi)
11. Mineralia, naturalia (Minerálat, luondduriggodagat)

12. Vilt, insekter (Bivdofuoddu, divrrit)
13. Husdyrhold (Oapmedoallu)
14. Havets produkter, fisk o.a. (Mearrariggodagat, guolli jna.)
15. Milepæler (Geaidnomearkkat)
16. Værforhold (Dálkkádat)
17. Sykdommer, legemidler (Buohcuvuodát, dálkasat)
18. Egenskaper (Ássiid iešvuodát ja logut)
19. Skogbruk (Vuovdedoallu)
20. Øyer (Sullot)
21. Fjorder (Vuonat)
22. Elver (Jogat)
23. Sagbruk (Sahenrustegat)
24. Fosser (Goržžit)
25. Sjøer (Jávrrit)
26. Fiskevær (Guollebivdohápmanat)
27. Kilder (Čáhcegáldut, ádjagat)
28. Myrer (Jeakkit)
29. Klipper (Bávttit)
30. Kuriositeter (Imašlašvuodát)
31. Havner (Hápmanat)
32. Toll-, losse og ladesteder (Tuollobáikkit, gálvvuid boltun- ja lástenbáikkit)
33. Slott (Šlohtat)
34. Fogderier, tingsteder (Fáldeguovllut, diggebáikkit)
35. Sorenskriverier (Sundiámmahat)
36. Stiftstilhørighet, geistlig (Váldoámtagullevašvuohta, girkolaš)
37. Stiftstilhørighet, verdslig (Váldoámtagullevašvuohta, hálddahuslaš)
38. Grevskap, baronier og herregårder (Greavvaguovllut, bároniat ja gárdimat)
39. Kirker (Girkut)
40. Arkivsaker (Arkiivaáššit – omd. gonagasreivvet ja ovdavuoigatvuodát)
41. Antikviteter (Antikvitehtat – báikkit, dávvirat, diedut)
42. Dialekt (Dialeakta/suopman)
43. Navneskikk (Nammavierut)

Gáldut

- HANSEN, LARS IVAR – BJØRG EVJEN 2008: Kjært barn – mange navn. Om forskjellige betegnelser på den samiske befolkningen i Nordland gjennom århundrene. – Bjørg Evjen – Lars Ivar Hansen (doaim.), *Nordlands kulturelle mangfold. Etniske relasjoner i historisk perspektiv* s. 17–47. Oslo: Pax forlag A/S.
- HANSEN, LARS IVAR – TOM SCHMIDT (doaim.) 1985: *Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742–1745. Bind III*. Oslo: Kjelde-skriftfondet, Norsk historisk kjeldeskrift-institutt.
- HELANDER, KAISA RAUTIO 2008: *Namat dan nammii. Sámi báikenamaid dáruiduhttin Várjjaga guovllus Norgga uniovdnaáiggi loahpas*. Diedut 1/2008. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- HENRIKSEN, MARIT B. 2004: Máregohppi, Garnasen ja Sommernes – mearrasámi guovllu báikenamat 1700-logu rájes otnáži. – Inger Marie Gaup Eira – Johanna Ijäs – Ole Henrik Magga (doaim.), Juho-Niillasa 70-jagi beaivái. *Sámi dieđalaš áigečála* 1/2004 s. 158–178. Guovdageaidnu – Romsa: Sámi allaskuvla – Sámi Instituhtta – Romssa universitehta Sámi dutkamiid guovddaš.
- KOLSRUD, KNUT 1947: *Finnfolket i Ofoten. Bidrag til finnenes bygdehistorie og etnografi. Bind 3*. Nordnorske samlinger 8. Oslo: Etnografisk museum.
- MORDT, GERD 2008: Innledning. – Gerd Mordt (doaim.), *Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms*. Norge i 1743: Innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli. Bind 5, s. 9–16. Oslo: Riksarkivet/Solum.
- MORDT, GERD (doaim.) – SCHNITLER, PETER 2008 [1744]: Nordland Amt. – Gerd Mordt (doaim.), *Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms*. Norge i 1743: Innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli. Bind 5, s. 155–356. Oslo: Riksarkivet/Solum.
- MORDT, GERD (doaim.) – TØNDER, CHRISTIAN ULRIK 2008 [1744]: Romsdal Amt. – Gerd Mordt (doaim.), *Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms*. Norge i 1743: Innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli. Bind 5, s. 21–53. Oslo: Riksarkivet/Solum.
- NISSEN, KRISTIAN – INGOLF KVAMEN (doaim.) 1991 (1962): *Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742–1745. Bind I*. Oslo:

Kjeldeskriftfondet, Norsk historisk kjeldeskriftinstitutt.

- OLSEN, JANICKEN 2008: Befolkningsvekst i et flerkulturelt prestegjeld. En undersøkelse av befolkningsutviklingen hos den bofaste befolkningen i Ofoten 1701–1801. – Bjørg Evjen – Lars Ivar Hansen (doaim.), *Nordlands kulturelle mangfold. Etniske relasjoner i historisk perspektiv* s. 89–109. Oslo: Pax forlag A/S.
- QVIGSTAD, J. K. – WIKLUND, K. B. (doaim.) 1991 (1929): *Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742–1745. Bind II*. Oslo: Kjeldeskriftfondet, Norsk historisk kjeldeskriftinstitutt.
- RØGEBERG, KRISTIN M. – JOHN HERSTAD – TOR ULSET (doaim.) 2003: *Akershus stift og amt, Østfold, Akershus. Norge i 1743: Innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli*. Bind 1. Oslo: Riksarkivet/Solum.

Sami place names and other Sami-related information in Major Peter Schnitler's report from Nordland amt

This paper is based on investigation of historical written documents from 1743 and 1744. The historical material is the result of a survey conducted by the authorities of the former Denmark-Norway state. In this survey, the authorities required answers to altogether 43 questions concerning a wide range of issues, such as the geography and topography of the regions, botanical and wildlife descriptions, industrial possibilities, demographical issues, health and welfare of the population, and even requirements of dialect samples. The historical material derived from «the 43 questions in 1743» is edited by The National Archival Services of Norway and published in a five-volume series of books, the last one of these being published in 2008.

The volume published in 2008, which is the fifth volume of the series *Norge i 1743*, contains an extensive description of the Nordland area (*amt* in Norwegian), an area which today consists of the counties of Nordland and Troms. This description was carried out by Major Peter Schnitler, who was involved in the national border examinations in the 1740s. Schnitler delivered a description of *Nordland amt* of more than 400 hand written pages together with a map of the area.

Schnitler's description contains a very large amount of place names, compared to many of the other responses to the 1743 survey. A considerable part of these place names are Sami place names. My purpose in examining Schnitler's description was to find out how this description functions as a source for Sami place names. In addition to this, I wanted to find out what kind of other information it is possible to collect from this historical document, i.e. language information, information on Sami settlement and so on. In this paper, I present findings concerning the amount and distribution of Sami place names in Schnitler's description, together with a glance at what kind of linguistic or dialectal information can be derived from the place names.

Marit B. Henriksen

Sámi allaskuvla / Sámi University College

marit-breie.henriksen@samiskhs.no